

Full Monty

Har man sagt A får man säga B, anser Klas Östman.

Nyigen har det meddelats att de ledande politikerna i Stockholms kommun tänker anlita professionella lobbybyster för att sätta stopp för det nya förslaget till kommunalt skatteutjämningsystem. Plössligt öppnar sig oanade möjligheter till rationaliseringar i den offentliga sektorn.

Vissierligen har de riktigt stora intresseorganisationerna – från SAF och LO till LRF och Hysesgästernas Riksförbund – varit framgångsrika lobbybyster i årtionden innan just den termen uppfanns. Och i takt med den offentliga sektorns tillväxt har mindre organisationer och företag börjat anlita fristående konsulter för att kunna påverka det politiska beslutsfattandet, antingen genom utvald information direkt till politikerna eller via skickligt iscensatta mediakampanjer.

En firma får låtsas vara sossar, en kommunister, en moderater. Vinnarna koras sedan, helt modernt, via opinionsmätningar på nätet

I de senaste valrörelserna har inhyrda PR-konsulter hos de flesta partier fått en allt starkare kontroll över kampanjernas uppbyggnad och huvudbudskap. Därmed påverkar de också sakkollettiken. Profven har således fått ökad kontroll även över utflödet från partimaskineriet.

Att konsulterna har börjat skriva politiska krönikor olikatidningar, medan de ordinarie journalisterna hyrs in för att medieträna diverse höjdar, ser ju i det sammanhanget bara ut som en effektivitetsvinst.

Varför ha kvar riksdagen?

Trots det innebär Stockholmspolitikernas senaste påhitt en sorts kvantsprång. För om själva kärnan i folkstyret, de politiska partierna, inte längre kan klara sin primära uppgift som organisationer för påverkan; om inte de förtroendevalda i Stockholms stadshus förmår komma till tals med sina partibröder i riksdagshuset några hundra meter bort; varför ska vi överhuvudtaget ha kvar så dyra och besvärliga inrättningar som riksdag, lands- och kommunfullmäktige?

Nej, då måste det ju bli billigare att låta några välrenommerade politiska konsultbyråer ta över hela klabbet på långtidskontrakt. En firma får låtsas vara sossar, en kommunister, en moderater. Vinnarna koras sedan, helt modernt, via opinionsmätningar på nätet och utgången kommenteras av de journalister som inte är upptagna med medieträning. Stadshus och riksdagshus säljs som kontorsfastigheter för en summa rund nog att betala alla politikerpensioner med. Så här i spartider är det väl värt ett försök, eller hur?

KLAS ÖSTMAN

Churchill, Eden och judarnas öde

Breitmans studie av de allierades politik i den judiska frågan sätter fingret på Eden. Folke Schimanski anmäler den.

När fick Storbritannien och USA reda på de fruktansvärda händelser som vi kallar Holocaust? Och vilka slutsatser drog de? Den frågan undersöker Richard Breitman, professor vid American University i Washington, i sin studie som grundar sig på nytt källmaterial. Det rör sig främst om kodade meddelanden inom det nazistiska förintelsemaskineriet, om den brittiska säkerhetstjänsten lyckades dechiffrera.

Modern historia

Richard Breitman
Official Secrets. What the Nazis planned, what the British and Americans knew
Hill and Wang, 1998

Framför allt gäller det de enkla koder, som användes hos de polistrupper, vilka sattes in i öst för att föröva de första pogromerna på judar. Det betyder att västmakterna redan på ett tidigt stadium anade vad som var i görningen. Man har kunnat följa vad de trupper, som Christopher Browning och Daniel Goldhagen intresserat sig för, hade för sig månader efter den tyska invasionen av Sovjet. Egentligen bestod denna Ordningspolizei inte genomgående av medlemmar i SS, men den var underordnad Himmler och måste följa SS-ledningens order.

Breitman tar avstånd från Goldhagens linje, att det rörde sig om vanliga tyskar, som hade så mycket judehat i blodet, att avrättandet av tusentals judiska män, kvinnor och barn var ett stort nöje för dem. Det framgår av Breitmans material, att SS-ledarna hade problem med moralen bland polistrupperna. De senare var "inte fullt så villiga" som Goldhagen vill ha det till. Det var sannolikt en av anledningarna till att Himmler gick över till gasavrättningar i förintelseläger.

Mord bakom lyckta dörrar

Den brittiska underrättelsetjänsten hade inte alltför svårt att förstå, vad vissa radiomeddelanden mellan SS och polistrupperna i öst gick ut på, även om det nazistiska judemordet städse skedde bakom lyckta dörrar och med eufemistiska omskrivningar som "pacifiering". Svårare var det för byråkraterna i Foreign Office – och senare för amerikanska tjänstemän – att tro på en planerad förintelse av judarna i Europa. Även toppolitikernas fördomanden av judemorden kom först mot slutet av 1942. Småningom försvann materialet om polistrupperna i gömmornas djup – till fördel för deras chef Kurt Daluge, som slapp undan straff efter kriget.

Vad kan ointresset bero på? Man mindes de rövarhistorier, som

FOTO: PRESSBILDO

Fantastiskt omöjligt, var Anthony Edens reaktion på sionisternas förslag att tillåta judisk emigration till Palestina.

entente-propagandan spred under Första världskriget om tyskarnas påstådda illgärningar i ockuperade områden. Nu ville man inte hamna i samma fälla och enligt regeln, att man oflast drar fel lärdomar av historien, betraktades lamrapporter om massmord på judar med stor skepsis. Judiska kretsar i de allierade länderna tryckte på. Men det hade en kontraproduktiv effekt, då hemmajudarna ansågs ha egenintresse i att skildra grymheterna i så grälla färger som möjligt.

Enligt Himmler hade tyskar i gemen en alltför mjuk attityd i frågan. Allt sådant kan hos de allierade ha skapat föreställningen, att nazisterna inte menade så illa.

I Mein Kampf skrev Hitler, att tussentals judar borde ha gasats ihjäl i samband med Första världskriget. Men enligt Breitman hade Hitlers antisemitism fått en snällare utformning i den engelska upplagan. Under 30-talet blev nazisternas antisemitism mer obeaktad, då den först ville vara säker på att tyskarna verkligen var med på att judar skulle mördas en masse. Enligt Himmler hade tyskar i gemen en alltför mjuk attityd i frågan. Allt sådant kan hos de allierade ha skapat föreställningen, att nazisterna inte menade så illa, som de faktiskt visade sig göra.

Dessutom prioriterade de allierade krigsansträngningarna. De första rapporterna om judeprogromer kom i ett läge, då de ännu var på den förlorande sidan. Churchill hölls löpande underrättad om dekrypteringen och i augusti 1941 nämnde han polistruppernas verksamhet, men i sådana ordalag att det snarast rörde sig om åtgärder mot sovjetiska partisaner. Han satte alltså inte judarna i fokus. På både brittisk och amerikansk sida var man mån om att det inte skulle heta att man utkämpade *A Jew's war*, vilket Goebbels skulle ha utnyttjat i sin propaganda.

Eden lade locket på

Mot slutet av 1942 vände krigslyckan till de allierades förmån. Samtidigt blev ryktena om jude-morden bekräftade, bland annat genom personliga vittnesmål från Polen. I december, nästan ett år efter Wannseekonferensen, fann Churchill och Roosevelt tiden inne att göra tydliga uttalanden mot judeutrotningen. Men när det gällde att försöka stoppa förintelsen skedde inte mycket. En stor motståndare till det var enligt Breitman den brittiske utrikesministern Anthony Eden.

Judiska företrädare föreslog Eden, att man skulle erbjuda nazisterna emigration av judar från nazikontrollerat område, en plan som Eden avfärdade med orden *fantastically impossible* – Hitler skulle kräva motprestationer, som inte var acceptabla och som enbart skulle gynna hans ställning i kriget. En annan invändning var att det inte fanns transportmöjligheter, fartygen behövdes i kriget.

Nazisterna skulle enbart acceptera emigration av judar, om de hamnade utanför Europa. Men det betydde Palestina. Där var Eden alls inte intresserad, han ville inte stöta sig med arabiska kretsar. Edens sekreterare noterade: "Han älskar araber och hatar judar".

Propäer viftades bort

Både i USA och England fanns kvar det starka motstånd mot immigration av judar, som räddade åren före 1939. Alla sådana propäer viftades bort av beslutsfattarna. Lite chockartat kom beskedet, att Sverige var berett att ta emot 20 000 judiska barn, en vacker gest, som emellertid förändrades med förpliktelser från de västallierades sida. Svenskarna ville inte behålla barnen efter kriget, då skulle de allierade ta hand om dem. Men inte ens ett sådant åtagande ville de allierade göra. Eden var rädd för att föräldrarna inte skulle få tillbaka sina barn!

Breitman menar, att Eden var den starke mannen i den brittiska utrikespolitiken, inte Churchill med sina kärnfulla deklamationer. Han menar att Churchill är starkt övervärderad i förhållande till Roosevelt, som anses vara den mera passiva i judefrågan. Breitman ger en ny bild: vare sig Roosevelt eller Churchill låt sin indignation leda till konkret handling.

Churchill accepterade tanken om bombing av Auschwitz. Fast enligt Breitman finns ingenting i RAF:s handlingar som visar på sådana planer. Bombning av lägerområdena kunde ske när de allierade stod i Italien. Men militärerna avvisade tanken med motiveringen, att lägren just då inte tog emot judar från Ungern... Bombning av järnvägslinjerna skulle ha ringa verkan, de gick snart att reparera. Det är fel att säga, att de allierade inte gjorde något alls. Mest intressant är att de genom hot lyckades förmå amiral Horthy till förhindra samarbete med tyskarna vad gäller transporter av ungerska judar till Auschwitz. Men snart blev Horthy bortrörd av fanatiska pilkorsmän, och transporter kunde fortsätta.

Breitman undviker att moralisera alltför mycket över de allierades ovilja att hjälpa judarna under kriget. Å andra sidan kan han inte heller hålla med om kollegan William Rubinsteins slutsats, att det inte fanns något sätt för de allierade att motverka nazisternas förintelsepolitik.

Varnade för sent

Vad har Breitman att föreslå? Han fäster sig vid att BBC i december 1942 underrättade om förintelsen, varigenom potentiella offer varnades och kunde rädda sig undan. Dyliga varningar kunde ha kommit långt tidigare, menar han.

Fler konkreta idéer har Breitman faktiskt inte att komma med. Man frågar sig då om inte de allierades generalinjé, nämligen att vinna kriget så fort som möjligt och förinta den nazistiska hydran, var den enda verkliga lösningen. Här är Breitman skyldig läsaren ett svar.

FOLKE SCHIMANSKI

Sögern. Winston Churchill påtar i det slagna Berlin.